

PELS RIJCKEN

Landsadvocaat

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
[REDACTED]
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

onze ref.	RV/RV/	mr. R.W. Veldhuis
uw ref.		advocaat · partner
inzake	Uitkomsten onderzoek	t +31 70 515 3000
	Maatregelen gericht op de toekomst	f +31 70 515 3383

14 juli 2021

Geachte [REDACTED],

In mijn laatste brief, van 25 juni 2021, sprak ik de verwachting uit dat ik u medio juli nader zou informeren over de bevindingen van het onderzoek dat Van Doorne N.V. en Deloitte Forensic & Dispute Services B.V. in opdracht van mijn kantoor hebben verricht naar de door [REDACTED] O [REDACTED] (hierna: O [REDACTED]) binnen ons kantoor gepleegde fraude (hierna het Onderzoek). Dit Onderzoek bestaat uit twee delen. Het eerste deel van het onderzoek is gericht geweest op de informatie als genoemd in de brief van het Openbaar Ministerie (OM) van 15 september 2020 en heeft geleid tot een financiële analyse van drie reeds gesloten notariële dossiers die door O [REDACTED] als escrow-agent werden beheerd (hierna: het Eerste Onderzoek). In die eerste bevindingen zagen wij aanleiding Van Doorne en Deloitte verder opdracht te geven alle andere notariële dossiers met derdengelden waarin O [REDACTED] als notaris heeft opgetreden met toepassing van met het Bureau Financieel Toezicht (BFT) afgestemde risico-indicatoren aan onderzoek te onderwerpen. Dit betreft het tweede deel van het onderzoek (hierna: het Tweede Onderzoek). Inmiddels zijn zowel het Eerste als het Tweede Onderzoek afgerond, zodat ik u daarover nader kan berichten.

Ik moet u helaas berichten dat uit het Tweede Onderzoek blijkt dat de fraude niet beperkt is gebleven tot de drie notariële dossiers waarop het Eerste Onderzoek betrekking had en waarover wij op 2 maart 2020 reeds op onze website hebben bericht, maar meer dossiers omvat, waaronder ook vijf dossiers waarin de Staat cliënt was. Uit het onderzoek blijkt ook dat geen sprake is van onttrokken bedragen in de orde van grootte als waarvan in de dossiers in het Eerste Onderzoek sprake was. In de dossiers waarin de Staat cliënt was bestaat het door de Staat geleden financiële nadeel uit een bedrag van € 6.828,83 aan rente omdat de goedgekeurde eindafrekening met vertraging is uitbetaald.

De bevindingen van het Eerste Onderzoek zijn op dossierniveau neergelegd in rapporten van 13 en 19 april 2021. De bevindingen van het Tweede Onderzoek zijn op dossierniveau neergelegd in factsheets per dossier en een overkoepelend overzicht van 14 juli 2021. Van Doorne en Deloitte hebben voorts een verslag van handelingen en bevindingen ter verantwoording van het Eerste en Tweede Onderzoek opgesteld en neergelegd in een rapport van 14 juli 2021. Op basis daarvan kan ik u als volgt berichten.

1 **Handelwijze O**

Uit het Onderzoek is gebleken dat de frauduleuze handelingen van O erop hoofdlijnen uit bestonden dat hij derdengeld uit notariële dossiers tijdelijk buiten kantoor heeft gebracht. Dit geld had O als notaris of als escrow agent in beheer. Hij bracht dit geld met kunstgrepen naar privé, hoofdzakelijk via overboekingen naar bankrekeningen op naam van door hem opgerichte stichtingen die buiten de organisatie en het beheer stonden van Pels Rijcken. Voordat gelden aan rechthebbenden in het dossier moesten worden voldaan, zorgde O ervoor dat het ontstane tekort werd aangevuld door geld terug te storten in het betreffende dossier met (andere) onttrokken gelden. O vulde op deze wijze in feite gaten met gaten waardoor rechthebbenden uiteindelijk steeds zijn betaald. Uitzondering hierop vormt het laatste fraudedossier in de reeks, waarin een tekort aan hoofdsom en rente van € 9.507.707,35 resteert. Dit bedrag is door O naar privé gebracht.

De fraude heeft over een periode van ten minste 18 jaar plaatsgevonden en is, vermoedelijk doordat de hoofdsom steeds is uitbetaald, ook bij cliënten onopgemerkt gebleven. O heeft hierbij misbruik gemaakt van zijn bevoegdheden als notaris waarbij hij het gebruik van frauduleuze kunstgrepen niet schuwde.

Zo maakte hij gebruik van door hem opgerichte stichtingen die buiten de organisatie en het beheer van Pels Rijcken stonden. Een aantal oprichtingsakten van door O opgerichte stichtingen zijn niet opgenomen in het repertorium van zijn protocol en vermoedelijk vals. Ook werden in een akte (mede)bestuurders genoemd zonder dat zij hiermee bekend waren. De door hem gebruikte stichtingen hadden ogenschijnlijk een

legitiem doel door gebruik van namen die de suggestie wekten dat zij aan dossiers gerelateerd waren.

Voorts opende O [REDACTED] buiten medeweten van kantoor verschillende bankrekeningen in zijn hoedanigheid van notaris, terwijl die bankrekeningen niet werden gebruikt ten behoeve van notariële werkzaamheden. Hij maakte in meerdere gevallen gebruik van valse, door hem gefabriceerde bevestigingen van niet bestaande (telefonische) betaalopdrachten van cliënten. Hij deed hierbij voorkomen dat de gefabriceerde bevestiging aan cliënt was verstuurd door het gebruik van sterk gelijkende maar valse emailadressen. Hij heeft aldus overboekingen door frauduleus handelen een regulier voorkomen gegeven.

Wij beschikken niet over aanwijzingen dat naast O [REDACTED] andere kantoorgenoten van deze fraude op de hoogte zijn geweest, laat staan dat zij met O [REDACTED] hebben samengewerkt om de fraude te plegen. Er is ook niet gebleken van enige advocatuurlijke betrokkenheid bij de fraude.

Eerste Onderzoek

Het Eerste Onderzoek heeft betrekking op naar op wat nu blijkt het sluitstuk van de fraude te zijn. Dit onderzoek beslaat een periode van 10 jaar (2010-2020) en ziet op drie notariële escrow-dossiers, A, B en C.

De fraudeleuze handelingen in dossier B komen in de kern overeen met de hierboven omschreven handelwijze. Er hebben tijdelijke onttrekkingen plaatsgevonden, maar de hoofdsom is volledig aan de rechthebbende betaald. Er is wel sprake van een bedrag van € 55.717,17 aan te weinig uitgekeerde rente.

De fraudeleuze handelingen in dossiers A en C wijken op onderdelen af van de hiervoor omschreven handelwijze. In dossier A is geen sprake geweest van (tijdelijke) onttrekkingen van de hoofdsom, maar is een bedrag van € 1.739.011,03 meer aan rente gegenereerd dan door O [REDACTED] aan cliënten is gecommuniceerd en uitgekeerd. O [REDACTED] heeft dit bedrag via omwegen naar privé gesluisd. In dossier C is een deel van de hoofdsom niet aan de rechthebbenden uitbetaald. Het daarmee gemoeide bedrag inclusief rente van € 9.507.707,35 heeft O [REDACTED] uiteindelijk via omwegen naar privé gebracht.

Zoals toegelicht in het bericht op onze website van 25 mei 2021 draagt Pels Rijcken er zorg voor dat alle onttrokken gelden alsnog snel de rechthebbenden bereiken.

Tweede Onderzoek en dossiers Staat

Uit het Tweede Onderzoek komt naar voren dat de fraude vermoedelijk ten minste 18 jaar terug gaat en dat de frauduleuze handelingen van O. [redacted] ook hebben plaatsgevonden in een aantal notariële escrow-dossiers waarin de Staat cliënt was. Het gaat om vijf, reeds gesloten, notariële dossiers die bij O. [redacted] in behandeling waren in de jaren 1998-2011.

In deze vijf dossiers heeft O. [redacted] in escrow gegeven middelen onttrokken aan notariële derdengeldenrekeningen en tijdelijk buiten kantoor gebracht. Op het moment dat door O. [redacted] moest worden uitbetaald, heeft hij het door hem veroorzaakte tekort aangevuld met (andere) onttrokken gelden. In alle dossiers is de hoofdsom uiteindelijk betaald. In twee dossiers is sprake van een te laag bedrag aan uitgekeerde rente, waarbij in één dossier dit rente-nadeel is geleden door de Staat. Het gaat om een bedrag van € 6.828,83. Ik zal ervoor zorgdragen dat dit bedrag op de kortst mogelijke termijn alsnog aan de Staat wordt betaald.

De bij deze dossiers betrokken departementen worden vandaag aan de hand van een presentatie door Deloitte meer in detail geïnformeerd over de fraude die in de betreffende dossiers heeft plaatsgevonden.

Uit het Tweede onderzoek blijkt verder dat, naast de notariële dossiers waarin de Staat betrokken was, bij de fraude nog vijftien notariële dossiers van andere cliënten zijn betrokken. Ook voor deze dossiers geldt dat sprake is geweest van tijdelijke onttrekkingen. Vastgesteld is dat ook in deze dossiers de hoofdsom uiteindelijk is betaald. In één dossier is dat vanwege de ouderdom daarvan echter niet meer volledig te reconstrueren. Vastgesteld is voorts dat in een aantal van deze dossiers te weinig rente is vergoed. Het gaat om een totaal bedrag van ongeveer € 250.000. Mijn kantoor heeft dit bedrag aangezuiverd op de notariële kwaliteitsrekening en zal ervoor zorgdragen dat het bedrag op korte termijn aan de rechthebbenden wordt betaald.

Uit het Tweede Onderzoek blijkt tot slot dat O. [redacted] onregelmatigheden heeft begaan met declaraties. Deze onregelmatigheden bestaan er onder meer uit dat hij declaraties in notariële dossiers heeft betaald vanuit rekeningen in zijn eigen sfeer en voorts dat hij intern uren op onjuiste heeft verantwoord. Er is niet gebleken dat cliënten of derden door deze handelwijze financieel zijn benadeeld.

Wij berichten uiteraard ook de andere cliënten in wier zaken is vastgesteld dat door O. [redacted] als notaris (tijdelijk) gelden zijn onttrokken aan de notariële kwaliteitsrekening van kantoor of anderszins onregelmatigheden zijn verricht.

2 Overige onderzoeken – toezicht Deken

Wij hebben de uitkomsten van het Eerste en Tweede onderzoek zoals neergelegd in de verschillende rapporten gedeeld met het BFT en het OM. Ook overigens verlenen wij vanzelfsprekend volledige medewerking aan de nog lopende onderzoeken.

Het BFT zal de uitkomsten van zijn onderzoek beoordelen tegen de achtergrond van de toepasselijke wet en regelgeving en de destijds binnen kantoor geldende beheersmaatregelen. Wij hebben het BFT geïnformeerd over de (beheers)maatregelen die mijn kantoor reeds heeft getroffen en ook op hoofdlijnen over de maatregelen voor de nabije toekomst. Zodra het BFT zijn onderzoek heeft afgerond, zal ik u daarover berichten.

Ook de Deken van de Haagse Orde van Advocaten hebben wij over het Onderzoek geïnformeerd en op hoofdlijnen over de (beheers)maatregelen die mijn kantoor reeds heeft getroffen en op de korte termijn zal treffen. De Deken heeft ons laten weten dat zijn onderzoeksverslag naar verwachting in augustus gereed zal zijn.

Vooruitlopend daarop heeft de Deken aangegeven te verwachten dat met directe ingang wordt begonnen met implementatie van bepaalde maatregelen, die zowel hard controls als soft controls van de organisatie betreffen. De maatregelen hebben betrekking op de versterking van de governance, de gezamenlijke praktijkuitoefening van advocaten en notarissen en het versterken van de sociale veiligheid en aanspreekbaarheid. Voor de implementatie van deze maatregelen hanteert de Deken een horizon van negen maanden. De Deken heeft aangegeven verscherpt toezicht op de implementatie daarvan en op de verdere behandeling van de fraude door kantoor te willen houden: Pels Rijcken dient de Deken maandelijks te rapporteren over de voortgang van de implementatie, voor het eerst op 6 augustus 2021. Ook overigens wenst de Deken steeds proactief te worden geïnformeerd over zaken die direct of indirect gerelateerd zijn aan (de reactie op) het frauduleuze handelen van O [REDACTED].

De maatregelen gericht op versterking van de governance zien op een vaste samenstelling en portefeuillevreiding van het bestuur, opleiding en kwaliteitseisen van het bestuur en een actievere rol van de aandeelhoudersvergadering. Wat betreft de gezamenlijke praktijkuitoefening van advocaten en notarissen vragen de maatregelen om een visie op het beheersen van de risico's die daarmee gepaard gaan. Daarvan moeten onderdeel zijn procedures en richtlijnen over wanneer en op welke wijze advocaten en notarissen in elkaars dossiers kunnen werken. De maatregelen gericht op de versterking van aanspreekbaarheid behelzen het opstellen van een plan van aanpak om tegenspraak binnen alle geledingen van het kantoor te bevorderen. Ook voor het vergroten van de sociale veiligheid moet een plan worden ontwikkeld. Dat plan moet borgen dat sociale veiligheid een structurele plaats op de agenda van kantoor en in de jaarlijkse beoordeling van partners krijgt, dat een code of conduct en

datum 14 juli 2021
onze ref. RV/RV/

6/8

een procedure voor de naleving daarvan wordt ontwikkeld en dat er intervisies worden georganiseerd over omgangsvormen binnen kantoor. Tot slot moet het instituut van de vertrouwenspersoon worden verstevigd.

De Deken heeft vooralsnog niet toegelicht welke (voorlopige) onderzoeksbevindingen hem aanleiding hebben gegeven voor de door hem gewenste maatregelen en in hoeverre deze verband houden met de door notaris O. [redacted] binnen ons kantoor gepleegde fraude. Wij stellen echter vast dat de maatregelen goeddeels overeenkomen met de hierna toegelichte verbetermaatregelen die mijn kantoor op dit moment in bredere zin al doorvoert. Het streven is de implementatie hiervan voor het einde van dit jaar te hebben afgerond.

Zodra wij het onderzoeksverslag van de Deken ontvangen, zal ik u daarover nader informeren.

Analyse proces derdengelden notariaat en advocatuur

In mijn brieven van 5 maart 2021 en 13 april 2021 berichtte ik u reeds over het onderzoek dat Deloitte heeft verricht naar de binnen kantoor geldende interne beheersmaatregelen rond de notariële kwaliteitsrekeningen en de aanscherpingen die binnen het notariaat op basis van de door Deloitte gegeven aanbevelingen zijn doorgevoerd. Deloitte heeft de opzet van het 'Proces kwaliteitsrekeningen notariaat' daarna opnieuw beoordeeld en schriftelijk bevestigd dat de eerder door haar gegeven aanbevelingen daarin zijn verwerkt.

Het Onderzoek heeft uitgewezen dat de fraude zich met name heeft voorgedaan in dossiers waar O. [redacted] als notaris en escrow-agent heeft opgetreden. Ook de vijf dossiers waar de Staat cliënt was, betroffen zogenaamde escrow-dossiers, waarvan de laatste is afgerond in 2011. Voor de goede orde bevestig ik hierbij dat de afdeling notariaat van mijn kantoor thans geen lopende escrow-dossiers voor de Staat in behandeling heeft waarin O. [redacted] als notaris heeft opgetreden. Op dit moment is ook overigens nog slechts één escrow-dossier waar de Staat cliënt is in behandeling, bij een partner en notaris van mijn kantoor. Dit dossier zal binnen afzienbare termijn worden afgewikkeld. Hierover staat de notaris in contact met zijn contactpersoon bij het betreffende departement.

Wij hebben Deloitte zekerheidshalve ook gevraagd de interne beheersing rond het beheer van de advocatuurlijke derdengelden onder de loep te nemen. Deloitte heeft de opzet van het Proces Derdengelden beoordeeld aan de hand van de vereisten die zijn beschreven in wet- en regelgeving en professionele standaarden. Deze vereisten zijn opgedeeld in vier categorieën: 1) stichting beheer derdengelden, 2) administratie en autorisatie van derdengelden, 3) ontvangen betaalde rente en 4) uitbetalen en verrekenen van declaraties. Deloitte heeft ten aanzien van alle 16 door hen

geïdentificeerde vereisten vastgesteld dat volledig aan wet- en regelgeving wordt voldaan. Waar een suggestie ter verbetering is gedaan om het proces in aanvulling op de eisen uit wet- en regelgeving verder te optimaliseren, hebben wij deze inmiddels overgenomen en geïmplementeerd, hetgeen Deloitte heeft bevestigd.

3 Verdere maatregelen gericht op de toekomst

Vooropgesteld: wij trekken ons deze fraude zeer aan. Dit had nooit mogen gebeuren. Hoe kan het dat een notaris van ons kantoor jarenlang gelden heeft kunnen overboeken van notariële kwaliteitsrekeningen naar privé en weer terug, om uiteindelijk substantiële bedragen te ontvreemden? Die vraag vergt reflectie, niet alleen nu, maar ook op de langere termijn. Wij moeten daar lessen uit trekken en blijven trekken. Als kantoor van de landsadvocaat voelen wij een dure plicht om doordringend te begrijpen hoe deze fraude binnen ons kantoor heeft kunnen plaatsvinden en om te voorkomen dat dit opnieuw kan gebeuren.

Voor nu stellen wij in de eerste plaats vast dat de fraude complex van aard was, waarbij O. [redacted] gebruik heeft gemaakt van een veelheid aan kunstgrepen en frauduleuze handelingen, zoals hiervoor is omschreven. Tegelijkertijd moeten wij achteraf vaststellen dat wij als kantoor te veel hebben vertrouwd op de ogenschijnlijke integriteit en onkreukbare reputatie van O. [redacted] als notaris en persoon. Wij hebben het niet voor mogelijk gehouden dat hij onze cliënten en ons op deze wijze zou misleiden. Ook hebben wij moeten vaststellen dat onze beheersmaatregelen niet tegen een fraude als deze bleken te zijn opgewassen. Bij brief van 5 maart 2021 heb ik u daarover bericht en over aanvullende beheersmaatregelen die als gevolg daarvan zijn doorgevoerd. Ook is de controle op de juiste toepassing van de beheersmaatregelen verscherpt, onder meer door de aanstelling van een specifieke compliance officer, die op regelmatige basis controleert of de regels voor het beheer van derdengelden worden toegepast en of de derdengeldenposities juist zijn. De compliance officer rapporteert rechtstreeks aan het bestuur.

Wij laten het hier niet bij. De fraude heeft ons duidelijk gemaakt dat meer maatregelen nodig zijn om onze organisatie verder te versterken en het geschonden vertrouwen te herstellen. Wij zijn vastberaden als kantoor sterker uit deze crisis te komen.

Zoals ik u eerder al berichtte, hebben wij mevrouw mr. Susi Zijderveld per 1 mei 2021 aangesteld als extern bestuurder. Onder haar leiding zijn wij gestart met een planmatige en duurzame aanpak, waarin we met tempo onze hele GRC-organisatie (Governance, Risk en Compliance) onderdeel voor onderdeel opnieuw onderzoeken en vormgeven, ook los van de vraag of er een relatie kon zijn met de fraude. Wij willen er geen twijfel over laten bestaan dat wij ook op het gebied van GRC aan de hoogste standaarden zullen voldoen. Het bestuur en ik hebben dit als topprioriteit voor het

kantoor aangemerkt en in de aandeelhoudersvergadering van 28 juni 2021 hebben ook alle partners zich gecommitteerd om hier een succes van te maken.

Deze aanpak onder leiding van Zijderveld moet de kans op onregelmatig en niet integer gedrag zo veel mogelijk minimaliseren en gewenst gedrag stimuleren. Wij willen aantoonbaar voldoen aan de hoogste standaarden die passen bij de dienstverlening van kantoor. Onderdeel van deze aanpak is ook een continu proces van risicoanalyse, beheersing, evaluatie en verbetering van processen, procedures en maatregelen (zgn. PDCA-cyclus). Daarbij hoort ook een intensivering van de auditfunctie.

Wij streven er verder naar onze cultuur doorlopend te verbeteren: aanspreekbaarheid, feedback en onderlinge verbondenheid staan daarbij centraal. Hiervoor zal intervisie of reflectie plaatsvinden, een code of conduct en plan van aanpak worden opgesteld. Verder zijn wij reeds gestart met dialoogsessies onder begeleiding van prof. mr. F. de Vries, die erop zijn gericht dat we binnen kantoor een gedeeld beeld hebben van de onderliggende oorzaken van de fraude voor zover deze binnen onze organisatie liggen. Dat geeft meer inzicht in eigen kwetsbaarheden en in wat er nodig is om de organisatie en elkaar te behoeden voor nieuwe incidenten of ongewenst gedrag. Verbeterpunten en acties kunnen daardoor gericht worden ingezet. Onderdeel daarvan vormt ook de versterking van de functie van vertrouwenspersoon binnen kantoor.

Wij realiseren ons dat het notariaat van ons kantoor bijzondere aandacht verdient. Er zal worden voorzien in een duidelijke visie en plan van aanpak om de verantwoorde praktijkuitoefening van advocaten en notarissen binnen één kantoor verder te waarborgen. Kantoor zoekt hierin de dialoog met de KNB en de Deken.

Wij zijn zeer bereid deze aanpak, de uitwerking daarvan en bijbehorende planning in detail nader toe te lichten. De planning is erop gericht dat de implementatie van de verbetermaatregelen voor het einde van dit jaar is afgerond.

Ook overigens ben ik te allen tijde bereid tot een nadere toelichting op de uitkomsten van het onderzoek, de bevindingen in de dossiers van de Staat en/of onze aanpak om onze organisatie verder te versterken.

Hoogachtend,
de landsadvocaat,
Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V.

